

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ ДОШКІЛЬНИКІВ

Змістовий модуль I. Теоретичні основи екологічного виховання

Змістовий модуль II. Психолого-педагогічні основи екологічного виховання дітей дошкільного віку.

ТЕМА 1. Екологія як наука. Екологічна освіта як основа екологічної культури. Система неперервної екологічної освіти.

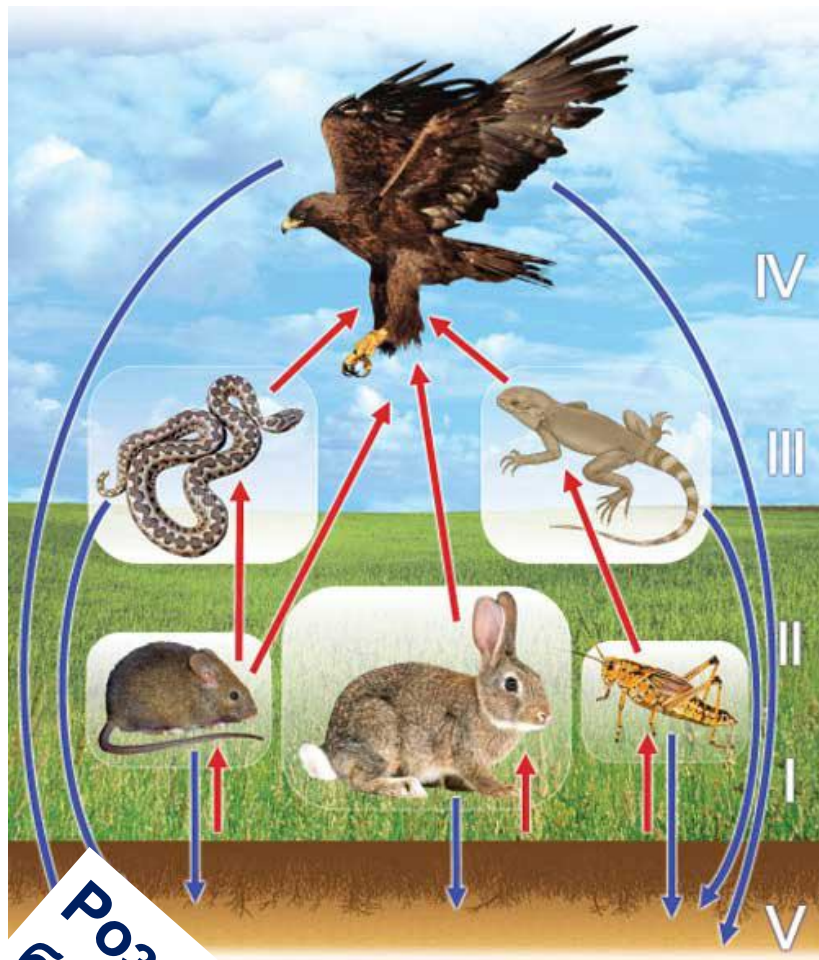
ПЛАН

1. Екологія в системі наук. Галузі та підрозділи екології.
2. Предмет, об'єкт і методи екології як науки.
3. Концепція екологічної освіти України. Мета, завдання і зміст екологічної освіти. Поняття про систему неперервної екологічної освіти.
4. Формування екологічних знань у дітей дошкільного віку.
5. Програмне забезпечення навчально-виховного процесу з питань екологічного виховання в дошкільних навчальних закладах України.

Рекомендована література:

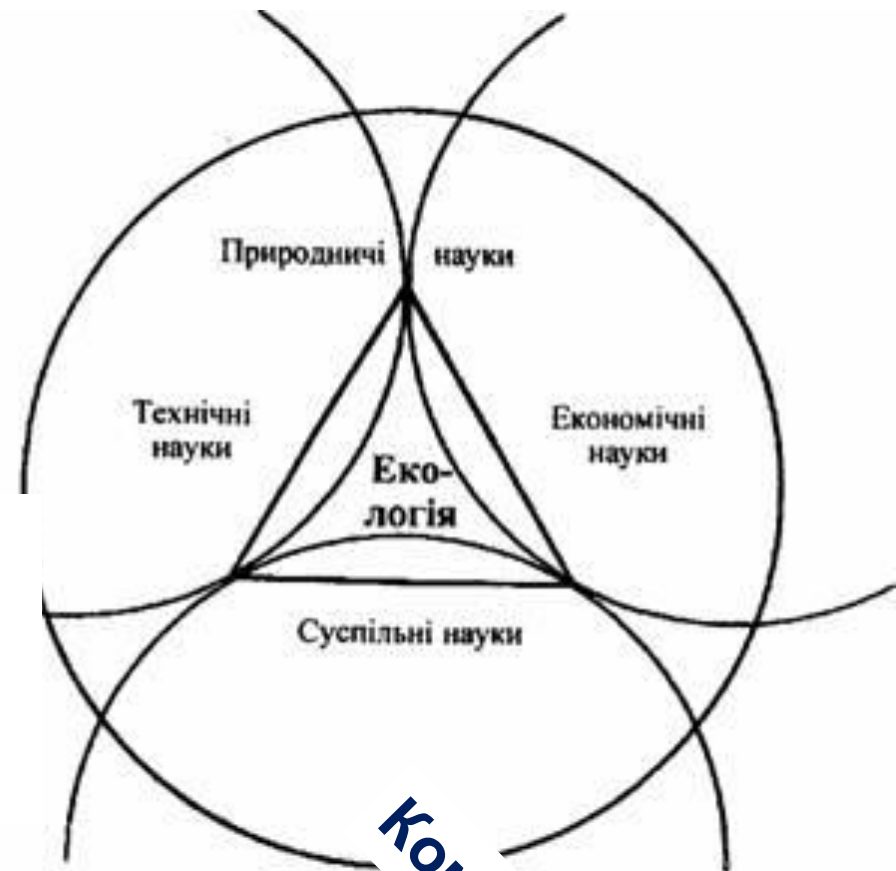
Рекомендована література

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К., 1999, 2003. – 59 с.
2. Плохій З.П. Формуємо екологічну компетентність молодшого дошкільника : навчально-методичний посібник до Базової програми розвитку дитини дошкільного віку „Я у Світі”. – К.: Світич, 2010. – 144 с.
3. Білан О. І. Екологічне виховання дітей дошкільного віку. – Львів, 1996. – 71 с.
4. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. Підручник для ВНЗ. – К.: Видавничий Дім „Слово”, 2008. – 408 с.
5. Лисенко Н.В. Теорія і практика екологічної освіти: дошкільник-педагог. Навчально-методичний посібник для ВНЗ. – К.6 Видавничий дім «Слово».2009. – 400с.
6. Нарочна Л. К. Методика викладання природознавства: Навч. посібник / Л.К. Нарочна, Г.В. Ковальчук, К. Д. Гончарова. - 2-е вид., К.: Вища школа, 1990. - 302 с.
7. Воробей Г. Є. Екологічне виховання дітей з допомогою казок В. Сухомлинського // Бібліотека вихователя дитячого садка. № 23. – 2005. - С. 1– 70.

Розділ
біології

Екологія (за академіком М. Голубцем) була і є розділом біології, тобто вченням про взаємовідносини живих істот та їх сукупностей (популяцій, угруповань) між собою і середовищем існування

Комплекс наук

ЕКОЛОГІЯ – наука про взаємини живих істот та їх сукупностей між собою і з *навколишнім середовищем*, про екологічні системи, історію їх формування, природну та антропогенну динаміку, їхні корисні функції можливості їх розумового використання

Об’єктом залежно від рівня досліджень є

або окремий
цілісний організм,

або **екологічні системи** різного рівня складності.

Об’єктом вивчення екології залежно від рівня досліджень є

або окремий цілісний організм,

або екологічні системи різного рівня складності.

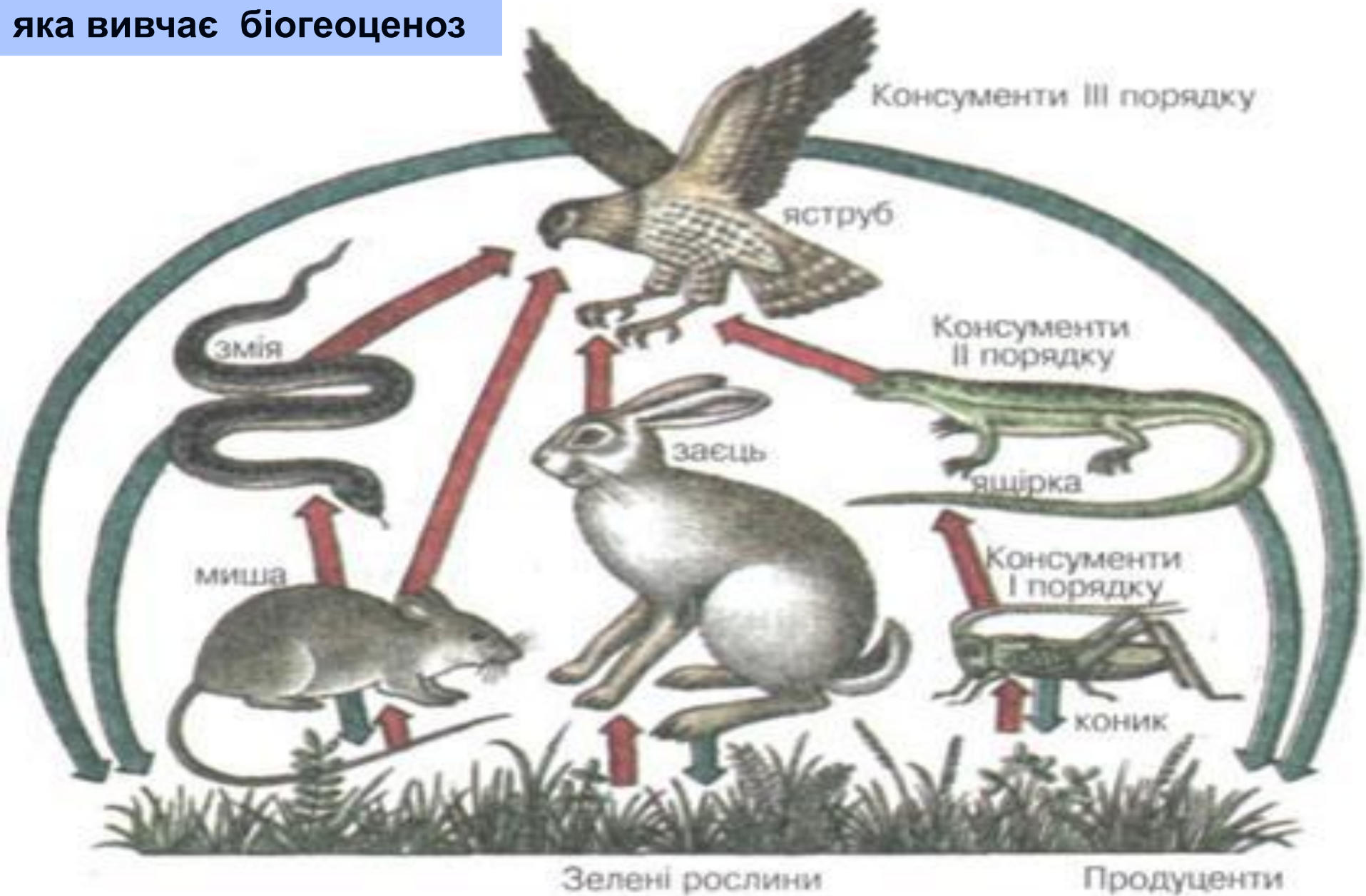
Аутекологія - (екологія видів, факторіальна екологія)

Демекологія - (екологія популяцій)

Синекологія - (екологія угруповань, біоценозів)

Екосистемологія - (вчення про екосистеми)

**Біогеоценологія – наука,
яка вивчає біогеоценоз**

Мал. 141. Ланцюги живлення в наземному біогеоценозі

Екосистема - основна (елементарна) функціональна одиниця екології.

Екосистема – єдиний природний комплекс, утворений за довгий період живими організмами й середовищем, в якому вони існують, де всі компоненти тісно пов'язані обміном речовин і енергії.

Наприклад, *екосистема лісу, озера, моря.*

Кругообіг речовин - це багаторазова участь речовин у природних процесах, що постійно відбуваються в геосферах.

Термін "екосистема" запропонував А.Теслі у 1935 р.

Головний предмет досліджень —

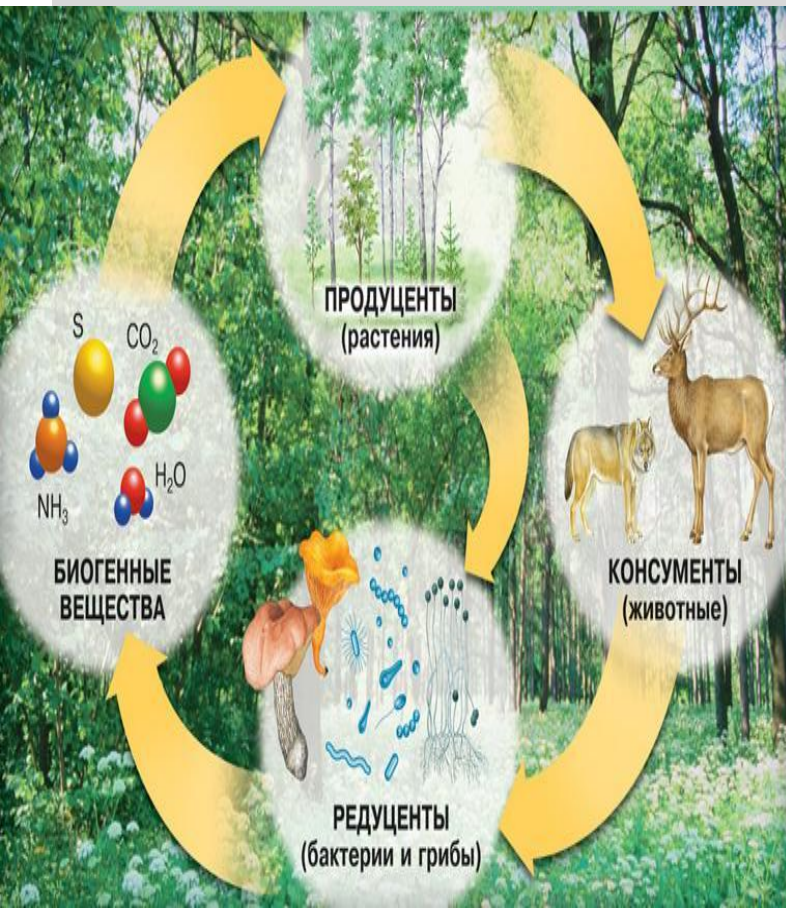
взаємозв'язки між організмами, їхніми угрупованнями різних рангів, екосистемами й неживою компонентою екосистем

вплив природних і антропогенних факторів на функціонування екосистем і біосфери в цілому.

ЕКОЛОГІЯ — наука про взаємини живих істот та їх сукупностей між собою і з навколишнім середовищем, про екологічні системи, історію їх формування, природну та антропогенну динаміку, їхні корисні функції можливості їх розумового використання.

Компоненти біогеоценозу – біотоп і біоценоз.

Біотоп – однорідний за абіотичними факторами середовища простір, зайнятий біоценозом (місце життя виду).

**Біоценоз - спільнота організмів -
продуцентів,
консументів,
редуцентів,
що мешкають в межах одного
біотопу.**

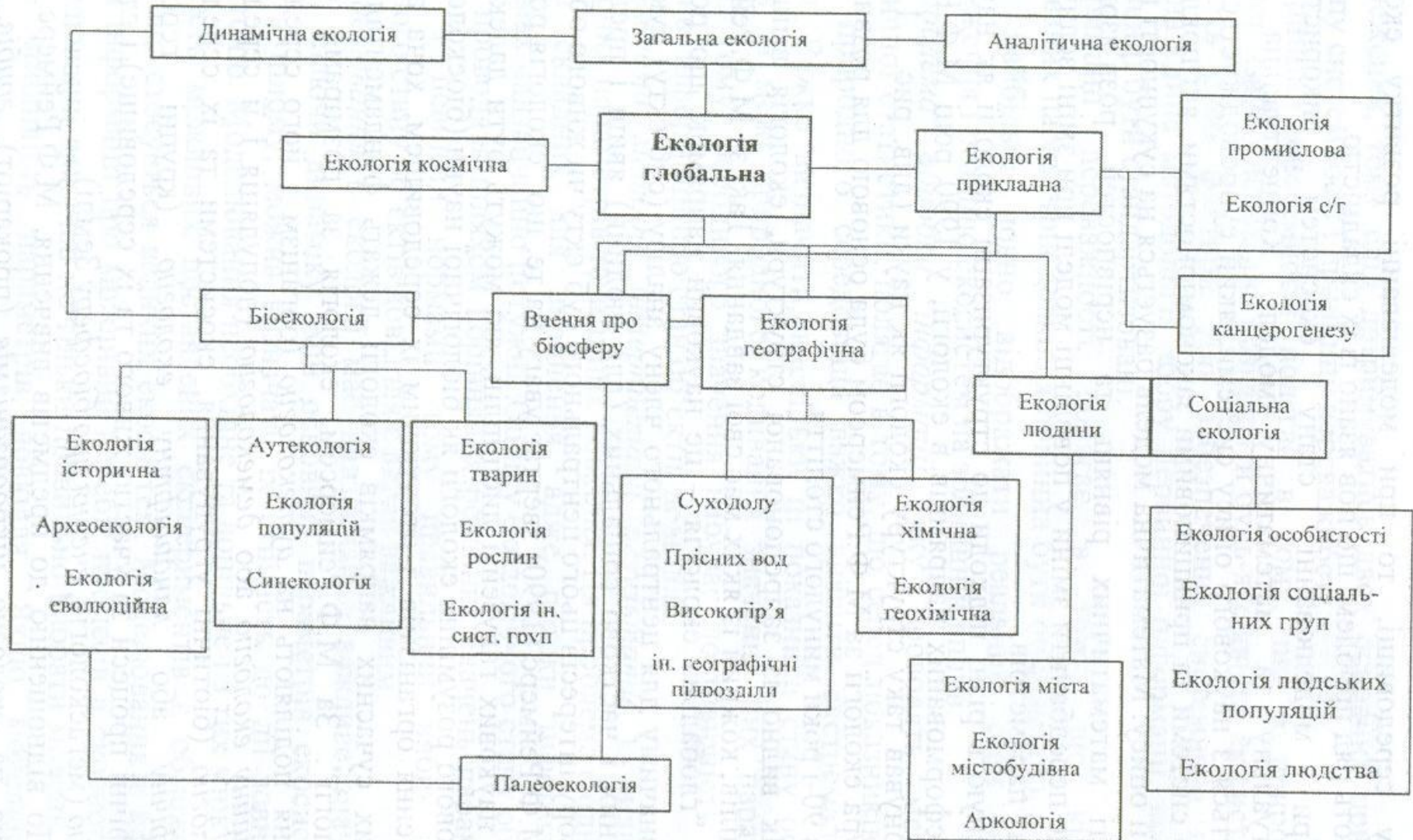
Рівні організації матерії та царина діяльності сучасної екології

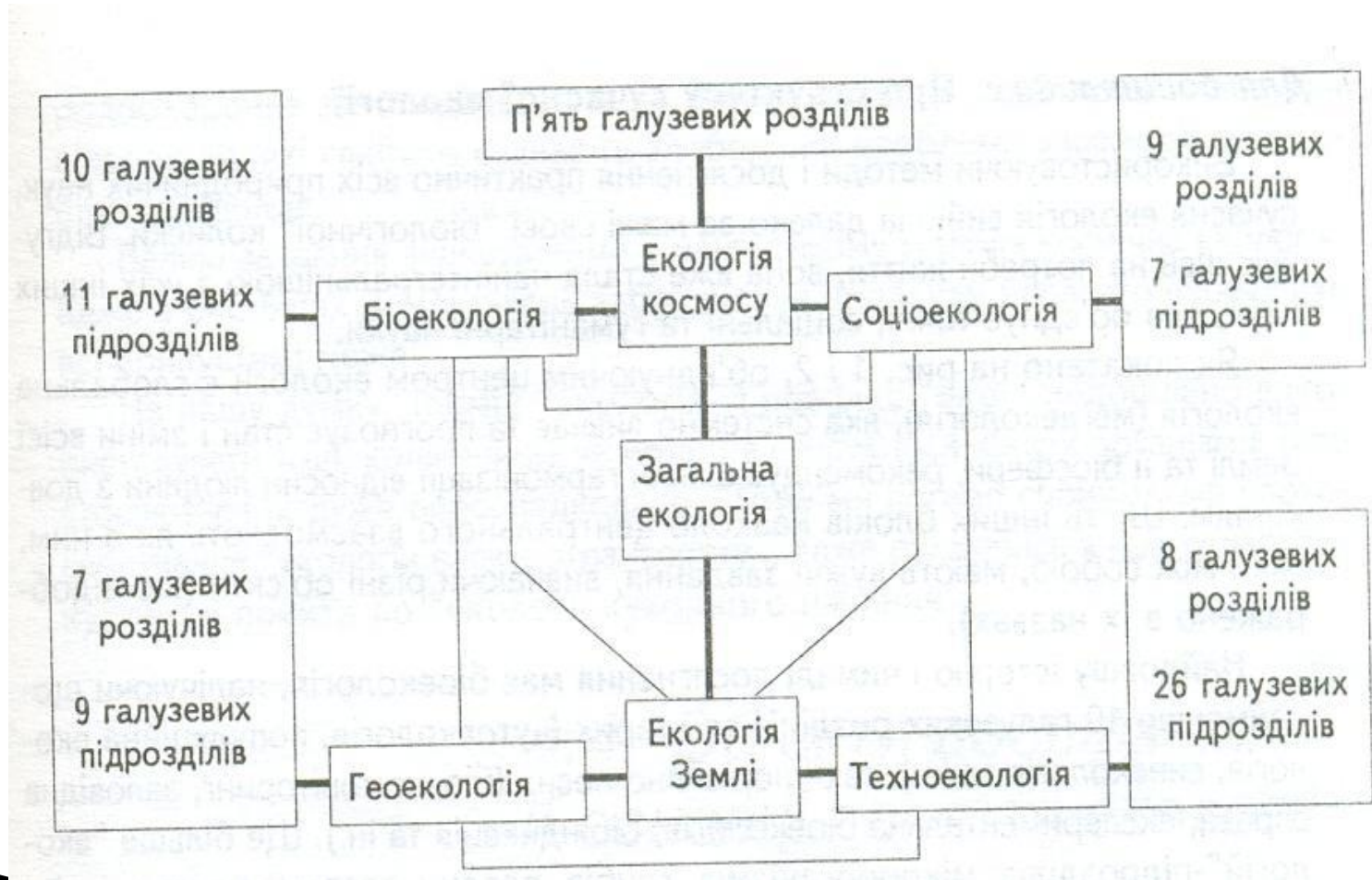
Підрозділи екології:

- глобальна екологія;
- біоекологія;
- геоекологія;
- прикладна екологія;
- соціальна екологія;
- екологія людини;
- космічна екологія.

Структура екології за М.Ф.Реймерсом (1990)

Спрощена структура екології за Корсаком К.В. і Плахотнік О.В. (2000)

Навколишнє середовище (довкілля)

Перед наукою і практикою постають завдання: постійно стежити за станом довкілля, пізнавати закономірності його змін під впливом різних антропогенних і природних чинників, вивчати способи збереження його в сприятливих для людини й суспільства параметрах, охороняти від руйнівних процесів.

Інвайронментологія (середовищезнавство) – це наука, що вивчає навколишнє середовище, яке оточує людину;

Інвайронменталістика (охорона довкілля) – це сукупність методів, способів і заходів з охорони середовища існування людей, розвитку людських цивілізацій; це система практичних заходів зі сталого функціонування геосоціосистем і сприятливих для людини умов довкілля

Геосоціосистемологія – нова галузь знань про особливості функціонування геосоціальних систем (від сільської до глобальної – соціосферної) і напрями їх розвитку, про способи управління геосоціосистемними процесами і збереження сприятливих умов для існування людей та забезпечення сталого розвитку. Її прикладними галузями є середовищезнавство (інвайронментологія) та охорона довкілля (інвайронменталістика, управління навколишнім щодо людини середовищем та його охорона).

Прикладна екологія

- Прикладна екологія з'ясовує різні аспекти дії чинників довкілля на біосистеми і спрямована на розв'язання головним чином практичних питань.

Основні прояви екологічної кризи:

- **проблема утилізації відходів;**
- **глобальне потепління;**
- **кислотні опади;**
- **руйнування озонового шару;**
- **виснаження природних
ресурсів
тощо**

Двигуни внутрішнього згоряння

Нафтодобувна і нафтопереробна промисловість

Сільське господарство

Галузь промисловості	Вид викидів	Шкідливість
Вугільна, металобробна, паперова	Викиди, які містять частки піску, породи та інші механічні домішки	Можуть порушувати природні екосистеми, санітарний режим, замулювати дно та берег
Машинобудівні Заводи, підприємства хімічної промисловості	Викиди, що утворюються внаслідок нейтралізації та очищення стічних вод	Довкілля забруднюється солями важких металів, ціанідами, кислотами, токсичними органічними та неорганічними сполуками
Рудозбагачення, вуглезбагачення, шкіряні заводи	Забруднення, які містять мікро- та макроелементи	Забруднення довкілля надмірною кількістю мікро- та макроелементів
Спиртові, цукрові, крохмалодобувні та інші заводи	Забруднення, які містять органічні сполуки рослинного та тваринного походження	Забруднення довкілля органічними сполуками, які легко загнивають, можуть викликати інфекційні захворювання

Шкільна екологія в 11 класі

Тема 3 – тема 8 – ПРОБЛЕМА!!!!

Тема 3. Проблема забруднення природного середовища та стійкості геосистем до антропогенних навантажень

Тема 6. Проблема збалансованого природокористування. Категорія „збалансований розвиток”

«Першочергові завдання вдосконалення екологічної освіти і виховання в Україні»

*Білявський Г.О., доктор геолого-мінералогічних наук, Боголюбов В.М., кандидат технічних наук, **2008***

Дійти до згоди всім фахівцям-екологам у трактуванні поняття “екологія”

Сучасну екологію необхідно розуміти *НЕ ЯК* розділ біології, а як комплексну, системну науку, що відображає різноманітність і цілісність всього живого та неживого світу...

Екологічна освіта не повинна викликати у людей почуття страху і несприйняття

Екоосвіта має виховувати почуття відповідальності, а також створювати гармонію між людьми... та іншими формами життя

ФІЛЬМИКИ

(Короткі вказівки неурядовим організаціям з реалізації завдань, поставлених Конференцією ООН по довкіллю і розвитку, 1993)

ПРОБЛЕМИ:

фрагментарність екологічної освіти,
відсутність єдиної цілісної системи
недостатнє навчально-методичне забезпечення екологічної освіти.

Екологічне мислення не може розвиватися на основі ознайомлення з проблемами через ЗМІ та Інтернет

Екологічна освіта – це процес набуття людиною екологічних знань.

Екологічне виховання – засвоєння людиною норм екологічної моралі, етики відношень людини до природи.

Екологічна культура – показник свідомості особистості учня, дорослої людини, всього суспільства.

Формування екологічної культури – обов'язковий напрямок системи освіти.

**КОНЦЕПЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ
ОСВІТИ** – важливий
регламентуючий державний
документ, у якому зазначені
стратегічні напрямки і тактичні
задачі розвитку екологічної
освіти в Україні.

Зміст **безперервної екологічної освіти** та виховання включає дві ланки:

1 формальну – загальна система освіти, яка існує в Україні на рівнях: дошкільна, шкільна, позашкільна, професійно-технічна, вища та післядипломна освіта;

2 неформальну – має просвітній характер, формує екологічну свідомість і культуру населення (засоби масової інформації, церкви, громадські екологічні та просвітні об'єднання, партії тощо).

Загальноосвітнім навчальним закладам, як основній ланці, відводиться провідна і найважливіша роль в екологічній освіті і вихованні учнівської молоді, формуванні особистості з високим ступенем екологічної культури.

- ▣ **Концепція екологічної освіти України, як елемент концепції гармонійного розвитку держави, набуває сьогодні ваги актуального і важливого державного документа.**
- ▣ Підготовка громадян з високим рівнем **екологічних знань, екологічної свідомості і культури** на основі нових критеріїв оцінки взаємовідносин людського суспільства й природи (не насильство, а гармонійне співіснування з нею!), повинна стати одним з головних важелів у вирішенні надзвичайно гострих екологічних і соціально-економічних проблем сучасної України.
- ▣ Основна **мета екологічної освіти** формування екологічної свідомості і мислення на основі активної життєвої позиції. Пробудження екологічної свідомості пов'язано з усвідомленням людиною своєї ролі на Землі.
- ▣ ***Дошкільна екологічна освіта (витяг-листочок)***

Принципи формування екологічної свідомості - нової шкали цінностей:

пріоритет охорони довкілля;

усвідомлення себе як частини природи;

відповідальність за свої вчинки;

**перехід від хижацького ставлення до
ощадливого і бережливого
використання природних ресурсів!**

Суспільні та природничі закони

Суспільні закони в кожній країні встановлюються законодавчим органом і залежать від особливостей культури і традицій населення.

Природничі закони людина не створює, вона намагається їх пізнати, відкрити.

Закони екології належать до природничих, які не можна змінити чи скасувати.

Спрощений варіант формулювання екологічних законів Б. Коммонера (1971):

- усе пов'язане з усім;
- усе має кудись подітися;
- природа “знає” краще;
- ніщо не минається даремно
(за все треба платити).

**«Що було
найголовнішим у
моєму житті? Не
роздумуючи,
відповідаю:
Любов до дітей»**

СУХОМЛИНСЬКИЙ писав: "Так зване проблемне викладання і вивчення матеріалу починається в активній взаємодії з природою. Якщо я хочу, щоб мислення дітей було особливим, інтенсивним, щоб у них виникало багато запитань (а чим більше відкривається незрозумілого під час осягнення зрозумілого, тим допитливішою стає людина), ми ідемо з дітьми на ділянку, в сад, у теплицю і засукуємо рукава..."

Великий педагог обґрунтував роль природи в навчальній роботі в таких напрямках:

■ Активна діяльність учнів, участь фізичних і духовних сил дитини в пізнанні природи. *"Світ природи стає невичерпним джерелом знань завдяки тому, що знання надходять у дитячу душу складним шляхом: через руки, через працю, через взаємовідносини з іншими людьми, через почуття і переживання, які забарвлюють діяльність"*.

■ Спілкування з природою в розвитку розумових здібностей, допитливості, життєлюбності. Він писав: *"ми намагаємося якнайбільше ввести дітей у світ праці серед природи, саме там, де і в явищах природи, і в людській праці безліч проблем, питань, таємниць"*.